

בעת הביקורת שירתו בווישינגטון נספחים ממשרדי ממשלה אחרים, אשר דרגותיהם היו גבוהות מאלו של עובדי משרד החוץ במקום — להוציא דרגותיהם של השגריר ושל הציר המדיני. מבחינת הדרג הדיפלומטי ממלאים הדיפלומטים בתחום המדיני וההסברתי תפקידים יותר בכירים מאשר הנספחים. עוד יש להוסיף, כי במצב זה החזקתם של השליחים הנספחים יקרה במיוחד. לדעת הביקורת רצוי היה לשקול הסדר, שלפיו תותאם דרגתו של עובד מדינה, המשרת בנציגות של מדינת ישראל בחוץ לארץ, למשך תקופת שליחותו לתפקיד שהוא ממלא, על פי מידרג התפקידים של הנציגות.

תשלומים שונים

בהתאם להוראות משרד החוץ, וכאים שליחים עם הגיעם למקום השירות לכיסוי הוצאות שהייתם במלון. הסכומים שנקבעו הם בהתאם לדרגתם ולמצבם המשפחתי של העובדים. נופלות הוצאות השהייה במלון מסכומים אלה, נשאר ההפרש בידי העובד. במקרה אחד נשאר בידי עובד שהגיע לשירות בשגרירות ווישינגטון, הפרש של \$ 1,100 לאחר שהייה של חודש במלון. לדעת הביקורת אין מקום לכך, שעובד ייצא נשכר בשהייתו במלון, מה גם שעצם ההוצאה על שהייה במלון יקרה במיוחד.

ממצאי מעקב

קשרי חוץ כלכליים

דו"ח שנתי 24, עמ' 292

תפקידי המחלקה הכלכלית לא הוגדרו בצורה אופרטיבית וממצה, וההגדרה שלפיה עליה לעסוק בנושאים שבטיפולם של משרדים או מוסדות כלכליים בארץ, היא רחבה ביותר, ואין בה כדי להגדיר נושא מסויים.

בסוף 1973 הוקם במשרד החוץ מערך כלכלי ובו שתי מחלקות: המחלקה הכלכלית, שבתחום טיפולה היחסים הכלכליים (להוציא היחסים עם הקהילה האירופית), נושאי תעופה, תחבורה, תערוכות וירידים וטיפול בחרם הערבי; והמחלקה לענייני השוק המשותף, שבתחום אחריותה היחסים עם השוק המשותף, יחסים דו-צדדיים עם המדינות החברות בשוק והטיפול בענייני גאט"ט. באפריל 1975 נוספה למערך הכלכלי המחלקה לארגונים כלכליים בינלאומיים לטיפול בכל ענייני הארגונים הבינלאומיים, מלבד ענייני השוק המשותף וגאט"ט.

במרוצת 1975 הוגדרו תפקידי המערך הכלכלי.

המחלקה הכלכלית לא עיבדה מערכת כוללת של נהלי עבודה בכתב, על נושאי הטיפול, דרכי הטיפול והתיאום, הקשר עם המוסדות, הנחיית הנציגויות בחתימת הסכמים כלכליים והמעקב אחר ביצועם, ודיווח מצד הגופים הפועלים בתחום זה על התקדמות הפעולה.

הליקוי תוקן.

המגעים הבין-ממשלתיים לחתימה על הסכמי סחר חוץ נעשים על ידי משרד החוץ או נציגיו בחו"ל, אך מאחר שביצוע ההסכמים הלכה למעשה נתון בידי המשרדים הכלכליים, הצביעה הביקורת על החשיבות של מעקב מצד משרד החוץ אחר צעדיהם בתחום זה, וזאת באמצעות מערכת דיווח, שלפיה כל משרד, האחראי לביצוע הסכם סחר או חלק ממנו, דיווח למחלקה

הכלכלית והיא תבדוק, אם תואם הביצוע את ההסכם שנחתם ותכוון את המשרדים לפעולה על פי ההסכם. הביקורת הדגישה שבכמה נושאים הנוגעים לפעילות ישראלית בחו"ל בתחום העיסוקי, יש צורך ליצור זיקה מתאימה בין כל הגורמים הממלכתיים שיש להם השפעה על פעילות זאת, במגמה להגיע לתיאום מירבי של האינטרסים הישראליים במישור הבינלאומי.

בעניינים המשותפים למשרד החוץ ולמשרדים הכלכליים, אין קיימת ביניהם מערכת דיווח שוטפת. דיווחים בנושאים שבהם עוסק גם המערך הכלכלי של המשרד מגיעים אליו דרך הוועדות הבין-משרדיות, שבהן משתתפים גם נציגי משרד החוץ.

במינויים של נציגים כלכליים בנציגות ישראל בחוץ לארץ מטפלת ועדה בין-משרדית. המועמדים, שהופיעו בפניה נשלחו בדרך כלל על ידי המשרדים שנציגיהם היו חברים בוועדה. לא נרשם פרוטוקול על הופעתו של כל מועמד; נרשמה רק ההחלטה בדבר בחירת מועמד וגם זאת ללא הנמקה לבחירתו או לדחיית מועמדים אחרים. במצב זה לא הייתה אפשרות לבדוק, אם אמנם נבחר המועמד הכשיר מבין אלה שהופיעו בפני הוועדה. בוועדה גם לא השתתפו נציגי העובדים, כמקובל בוועדות כאלה בשירות המדינה.

לא חל שינוי במצב.

רוב המשרות מאוישות בעובדים ממשרד המסחר והתעשייה, חלקן בעובדים ממשרד האוצר ומיעוטן בעובדים ממשרד החוץ. בסוף 1973 לא הייתה למשרד החוץ עתודה מתאימה של עובדים בעלי השכלה, הכשרה ונסיון מתאימים, לאיוש משרות כלכליות בנציגות ישראל בחוץ לארץ.

במסגרת ההכנה לעתודה של עובדים בעלי ידע ונסיון בתחומי הדיפלומטיה הכלכלית, שלח משרד החוץ שני צוערים לקורס לנספחים מסחריים, שאורגן על ידי משרד המסחר והתעשייה.

המחלקה לא הכינה תכנית להדרכת העובדים היוצאים לחו"ל שיעסקו גם בעבודה כלכלית, וההדרכה שעובד כזה קיבל הייתה קצרה ולא שיטתית. בעקבות הביקורת, החליט המשרד להכין תכנית הדרכה מיוחדת לעניינים כלכליים לעובדים היוצאים לחו"ל, ולהגביר את פעולות התידורן וההנחייה של הנציגים הכלכליים בחו"ל.

גקבע מסלול הדרכה אישי לעובדים היוצאים לחו"ל לתפקידים בתחום הכלכלי. המחלקה לענייני השוק המשותף מפנה אותם למוסדות כלכליים ומשקיים שונים העוסקים בעניינים הנוגעים למחלקה ולחומר המצוי במשרד:

המחלקה הכלכלית לא דאגה לכך, שהנציגים הכלכליים יקבלו באופן שיטתי וסדיר, לאחר יציאתם לחו"ל, הנחיות לפעולותיהם ומידע שוטף ועדכני.

המחלקה לארגונים כלכליים והמחלקה לענייני השוק המשותף שולחות באופן שיטתי הנחיות ומידע שוטף לנציגים הכלכליים.

המחלקה הקונסולרית

דו"ח שנתי 24, עמ' 297

על פי הוראות מנהל המחלקה הקונסולרית מסוף 1968 הונהג דיווח חצי-שנתי למחלקה מהקונסוליות ומהמדרים הקונסולריים בנציגות הדיפלומטיות על פעולותיהם ועל השירותים שהם נותנים. הדו"חות שהקונסוליות המציאו למחלקה, הצטמצמו לעניינים כספיים. במצב זה חסר היה למחלקה מידע שוטף ומרוכז על הפעולות הקונסולריות בכל נציגות.

החל במארס 1974 חוייבו הנציגות להגיש למחלקה דיווח תלת-חודשי על היקף השירותים הקונסולריים, שניתנו בנציגות, אולם הדו"חות אינם נשלחים למחלקה באורח סדיר.

הדרכתם של העובדים, העוסקים בעבודה קונסולרית בנציגויות בחוץ לארץ או שתפקידם מחייב אותם להיות מצויים אצל עניינים קונסולריים, לא היתה שיטתית ומספקת. בקורסים, שנערכו לעובדי המינהל בנציגויות בשנים 1970 עד 1972, נכללו הרצאות בנושאים קונסולריים, אך לא ניתנה להם הזדמנות לרכוש נסיון בעבודה קונסולרית מעשית.

בקורס הבסיסי, שבו משתתפים עובדי משרד החוץ בתחילת עבודתם במשרד, כלולות הרצאות בנושאים הקשורים בעבודה הקונסולרית. בקורס המיועד לעובדים היוצאים לחוץ לארץ לתפקידי מינהל ותפקידי קונסולריים ניתנת הדרכה מרוכזת בנושא. צוערי משרד החוץ עוברים במסגרת הכשרתם תקופת התמחות במחלקה הקונסולרית.

מספר התיקים בארכיב המחלקה היה רב ביותר. בתפקידי הארכיון עסקו סטודנטים, שלא נמנו עם עובדי המחלקה. תחלופת הסטודנטים היתה תדירה והעבודה הסדירה של הארכיב נפגמה מחמת פיגורים במיון המסמכים ותיוקם, ומחמת ליקויים באיחסון התיקים שגרמו קשיים באיתורם.

הליקוי לא תוקן.